

В.М. Голобородько
Уманський державний
педагогічний університет
імені ПавлаТичини ;
Т.В. Гладка
Уманський національний
університет садівництва

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК УМОВА ЗДІЙСНЕННЯ СВОБОДИ СВІТОГЛЯДУ

Питання про свободу світогляду постало перед українським суспільством у посттоталітарний період його розвитку і стало невід'ємною складовою всього комплексу перетворювальних завдань. На сучасному стані їх реалізації актуальність даного питання підсилюється не тільки в аспекті забезпечення прав і свобод особистості, а й в аспекті удосконалення суспільних відносин. Світогляд визначає вчинки і дії людей, їх ставлення до інших, в залежності від нього будуються міжособистісні відносини, відносини в різних сферах суспільного життя, на рівні суспільства.

Свобода світогляду – поняття, що відображає можливості людини вільно обирати будь-яку точку зору на світ, користуватись будь-якою світоглядною системою.

У демократичному суспільстві такі можливості гарантуються системою законодавства, перш за все конституційними нормами. У цьому відношенні українське суспільство має певні здобутки: стаття 35 Конституції України проголошує, що кожен має право на свободу світогляду. Якщо ж свободу світогляду розглядати не в правовому, а в культурному контексті, то виявляється, що вона уможлиблюється цілою низкою культурних детермінант. До таких, зокрема, належить принцип толерантності.

У наукових дослідженнях з питань толерантності спостерігається різний підхід до розуміння цього поняття. Для американського філософа М. Уолтера толерантність – це набір певних мотивів, пов'язаних з небажанням протистояти, підтримка будь-якого розмаїття [1, 25-26]. На думку російської дослідниці Н. Федотової толерантність – це визнання легітимності інтересів іншого, які є моральними, а також відкритість щодо його досвіду, готовність до діалогу та збагачення власного досвіду [2, 10]. М. Бабій, розглядаючи питання толерантності у контексті здійснення свободи совісті, наголошує на таких основних її принципах: визнання суверенності переконань суб'єктів комунікацій, їх право на власне розуміння істини, власну життєву позицію, світоглядні орієнтири, цінності, відкритість та повага до іншості [3, 672]. Ю. Ющенко пов'язує толерантність з терпимим ставленням до переконань інших людей [4, 54].

При всій різноманітності тлумачень даного поняття, в його змісті вирізняється всіма авторами визначальний принцип – визнання іншого з його відмінностями та особливостями як вільної та рівноправної особистості, повага до нього, його світогляду та способу поведінки. Саме він створює умови для конструктивного світоглядного плюралізму, що одночасно є і вираженням свободи світогляду і умовою його вибору. Конструктивний світоглядний плюралізм – це не тільки співіснування вільно обраних світоглядів на основі взаємовизнання та взаєморозуміння, а й своєрідна пропозиція варіантів вибору гуманістично-спрямованих світоглядних пропозицій.

Свобода світогляду неодмінно пов'язана з його відкритістю. Відкритий світогляд має такі характеристики як неупередженість, здатність дослухатись до інших поглядів, можливостей і варіантів, до прийняття їх, розширення і збагачення. Такий світогляд може ствердитись в культурі на засадах толерантності.

З другої половини ХХ століття проблема відкритості світогляду привернула увагу мислителів, політиків, діячів науки і культури у зв'язку з актуалізацією потреби подолання нетерпимості та ворожнечі між людьми,

створення гуманістичного соціального середовища, забезпечення єдності суспільства. У цьому відношенні толерантність проявляє себе як фактор реалізації первинної соціальної функції світогляду – згуртування людей. Останнє не втрачає актуальності щодо українського суспільства.

Українське суспільство для успішного розвитку потребує формування культури толерантності, визначальним критерієм якої є перетворення толерантності у внутрішній мотив комунікації. Це передбачає створення комфортних умов для життя і діяльності людини, гуманізацію різних сфер її життєдіяльності та її самої. Останнє вимагає розгортання широкої освітньої і просвітницької діяльності, спрямованої на поширення гуманістичного знання. Саме таке знання здатне сприяти формуванню і розвитку гуманної людини, налаштованої на злагоду, добротність, багату духовно та інтелектуально, для якої стає неприйнятним світогляд, що ґрунтується на конфронтаційних засадах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уолтер М. О терпимости. – М., 2000. – 260 с.
2. Федотова Н.Н. Толерантность как мировоззренческая и инструментальная ценность // Философские науки. – 2004. – №4. – С. 8-20.
3. Академічне релігієзнавство. Підручник. За ред. А.Колодного. – К., 2000, – 862 с.
4. Ющенко Ю. Толерантність як філософсько-світоглядна проблема // Філософська і соціологічна думка. – 1990. – №4. – С. 53-64.